

หัวข้อเค้าโครงเรื่องของผลงาน (กรณีลักษณะงานวิชาการ)

๑. ชื่อผลงาน

ผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว พื้นที่บ้านจันรจห์หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒. บทนำ/ความสำคัญของปัญหา

การเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังคงประสบปัญหาที่สำคัญ คือ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้าการเกษตรล้นตลาดในบางช่วง ทำให้เกิดปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลผลิตของสินค้าเกษตรกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวคือ เกษตรกรจำนวนมากยังมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง และผลผลิตต่ำ ผลตอบแทนไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากที่ดินมีข้อจำกัดที่ไม่เหมาะสมต่อการผลิตพืชชนิดนั้นๆ เช่น น้ำไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต ดินตื้น ส่งผลให้ระบบรากพืชไม่สามารถหาอาหารได้ และดินปัญหาต่างๆ เป็นต้น (กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๖๔) ถ้าหากเกษตรกรสามารถแก้ไขข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชได้ จะทำให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น เช่น มีการบริหารจัดการน้ำ การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ แต่บางพื้นที่จำเป็นต้องมีการลงทุนสูง ซึ่งอาจไม่คุ้มค่าทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ วิธีการหนึ่งที่เหมาะสมและลงทุนต่ำ คือการปรับเปลี่ยนชนิดพืชหรือทำการเกษตรอื่นที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด โดยกำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้แก่ ข้อมูลภูมิอากาศ ดิน น้ำ สภาพแวดล้อมด้านต่างๆนำมาประกอบกับข้อมูลความต้องการในการผลิตพืช สัตว์ ประมง ในแต่ละชนิด รวมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับความต้องการของตลาด เพื่อหาความเหมาะสมของการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม

สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔ เป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ของกรมพัฒนาที่ดิน ได้ศึกษาข้อมูลพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) พบว่า จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งหมด ๕,๕๔๑,๘๓๙ ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ๓,๗๑๗,๔๓๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๘ ของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ๓,๓๗๕,๓๕๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๔ และไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N) จำนวน ๑,๔๘๗,๓๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๑

อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓หรือN)จำนวน ๒๑๑,๓๙๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๑ และมากเป็นอันดับ ๒ จากทั้งหมด ๒๒ อำเภอของจังหวัดศรีสะเกษ และพบเป็นชุดดินศรีสะเกษ (SSK) กลุ่มชุดดินที่ ๔๖ มากที่สุด เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนกรวดถึงดินร่วนเหนียวปนกรวด สีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนกรวดถึงดินเหนียวปนกรวด สีแดง สีแดงปนน้ำตาล อาจพบเศษหินผุ ปะปนในเนื้อดินภายใน

ความลึก ๑๕๐ ซม. ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) ข้อจำกัด เนื้อดินปนกรวดทำให้
ขัดขวางต่อการเจริญเติบโตของพืช และเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ หากฝนทิ้งช่วง รวมทั้งพื้นที่ที่มีความลาดชันเสี่ยง
ต่อการชะล้างพังทลายได้ง่าย ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว

สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ จึงได้คัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรที่มีความสนใจ ในการปรับเปลี่ยนวิธีการ
ผลิตพืชเชิงเดี่ยว คือปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว มาเป็นเกษตรแบบผสมผสาน ได้กำหนดเป้าหมายพื้นที่ บ้านจันรจ
หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ เป็นพื้นที่ดำเนินการ และเป็นพื้นที่นาร่องในการศึกษาผลสำเร็จของการ
ดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ซึ่งได้มีการจัดทำระบบอนุรักษ์ดิน
และน้ำควบคู่กันไปกับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดินในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตใน
พื้นที่ไม่เหมาะสมไปพร้อมกัน

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N) พื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ

๓.๒ เพื่อศึกษาผลสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบ ภายใต้การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่
เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N)

๔. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในเรื่องนี้เป็นการศึกษาสภาพพื้นที่ก่อนและหลังการดำเนินงาน และผลสำเร็จของการ
ดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูก
ข้าว (S๓ หรือ N) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติทางเคมีดินในพื้นที่โครงการฯ รวมไปถึงข้อมูลของเกษตรกรที่
ประสบความสำเร็จในพื้นที่บ้านจันรจ หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน
เกษตรกร ๓๕ ราย และเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ ๑ ราย

๕. ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ

ระยะเวลา เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๕ สิ้นสุดเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๗

สถานที่ดำเนินการ พื้นที่โครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับ
ปลูกข้าว (S๓ หรือ N) ภายใต้การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการ
เชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ครอบคลุมพื้นที่ ๖๕๐ ไร่ ในพื้นที่บ้านจันรจ หมู่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภ
กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และแปลงเกษตรกรต้นแบบ คือ นายโกวิท จันทะมัน ตั้งอยู่ที่บ้านจันรจ
หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พิกัดแปลง WGS ๘๔ Zone ๔๘ ๔๔๙๖๐๙ E
๑๖๑๘๗๔๕ N

๖. ผู้ดำเนินการ

นางวรดา สติมัน ตำแหน่งนักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ มีหน้าที่ดำเนินการวางแผน ควบคุมการ
ปฏิบัติงาน กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ไม่เหมาะสม (S๓ หรือ N) ประชุมชี้แจงเกษตรกร สสำรวจและ
คัดเลือกพื้นที่ออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ดำเนินกิจกรรม
สนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และเก็บข้อมูลสมบัติทางเคมีดิน รวบรวมข้อมูลการผลิตพืช
สรุปผลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน สัดส่วนของผลงาน ๘๐ เปอร์เซนต์

และนางสาวจันทร์เพ็ญ เขตสกุล ตำแหน่งนักวิชาการเกษตร มีหน้าที่ผู้ช่วยดำเนินกิจกรรมสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน สัดส่วนของผลงาน ๒๐ เปอร์เซ็นต์

๗. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

๗.๑ ศึกษาสภาพพื้นที่และกำหนดพื้นที่เป้าหมาย

๑) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ศึกษาข้อมูลแผนที่ทางการเกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก Zoning by Agri-Map ของจังหวัดศรีสะเกษ แล้วกำหนดพื้นที่เป้าหมาย โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (N) และพื้นที่เหมาะสมในการปลูกข้าวน้อย (S๓) เป็นสำคัญ พร้อมทั้งสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เบื้องต้น เป็นการลงพื้นที่เพื่อสำรวจตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แผนที่และสภาพพื้นที่จริง ควบคู่กับการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากผู้นำชุมชน หมอดินอาสา และตัวแทนเกษตรกร พร้อมทั้งเก็บข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นด้านการเกษตร วิเคราะห์ SWOT คือ จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสของพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเชื่อมโยงกับกิจกรรมภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N) ในพื้นที่ รวมทั้งแนะนำประชาสัมพันธ์โครงการเบื้องต้น ชี้แจงรายละเอียดโครงการ และกิจกรรมต่างๆ สอบถามความต้องการของเกษตรกร เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ถึงแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม

๒) การจัดทำประชาคม เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ร่วมกับเจ้าหน้าที่แผนที่และภาพถ่าย เจ้าหน้าที่จากกลุ่มสำรวจเพื่อทำแผนที่ จัดทำประชาคมชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน หมอดินอาสา ตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่นและเกษตรกรที่สมัครหรือถูกคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ เพื่อชี้แจงรายละเอียด หลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ ประโยชน์และความจำเป็น ของกิจกรรมต่างๆ พร้อมแบบงานก่อสร้าง ภายใต้โครงการ ตลอดจนผลลัพธ์ที่จะเกิดต่อเกษตรกรและชุมชน พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรโดยละเอียดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพื้นที่เป้าหมายและกิจกรรมภายใต้การดำเนินงานโครงการ พร้อมกับรับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

๓) ตรวจสอบพื้นที่แปลงเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ซึ่งต้องเป็นพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์อยู่ในเขตพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S๓ และ N) ในแผนที่ Agri - Map ตามเงื่อนไขของโครงการฯ พร้อมลงพื้นที่แปลงเกษตรกรที่จะดำเนินงาน และวิเคราะห์พื้นที่ที่ดำเนินงาน ประเภทกิจกรรมสำหรับปรับเปลี่ยนการผลิตให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจหน่วยงานบูรณาการ

๗.๒ การจัดทำเอกสารประกอบการขอรับสนับสนุนงบประมาณ

๑) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ร่วมกับกลุ่มสำรวจเพื่อทำแผนที่ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔ ออกแบบและประมาณราคางานก่อสร้างโครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

๒) ส่งรายการประมาณราคาพร้อมแบบก่อสร้างโครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้คณะกรรมการพิจารณา แล้วส่งกองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดินเพื่อพิจารณาขอรับสนับสนุนงบประมาณต่อไป

๗.๓ การดำเนินการด้านปรับโครงสร้าง

๑) เมื่อได้รับงบประมาณแล้ว สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ จึงได้ประสานกับเกษตรกรเป้าหมาย เพื่อบันทึกหมายและวางแผนการดำเนินงานโครงการ

๒) สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งผู้ควบคุมงาน คณะกรรมการตรวจการจ้าง

๓) สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ร่วมบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ในการตรวจเกษตรและสหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ ในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านวิชาการ ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรม

ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ เรื่องการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เรื่องการปรับเปลี่ยนการผลิตทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำนักงานเกษตรอำเภอกันทรลักษ์ ด้านการส่งเสริมการปลูกพืชที่เหมาะสมในพื้นที่ สำนักงานประมงจังหวัด เรื่องการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เหมาะสม มีมูลค่าและเป็นที่ต้องการของตลาด สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัด เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสัตว์ การบริการด้านสุขภาพสัตว์และสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกร กรมวิชาการเกษตร เรื่องแปลงต้นแบบการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่องการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ และจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรที่ดำเนินการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ

๔) สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ดำเนินงานด้านปรับโครงสร้าง โดยจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ในแปลงเกษตรกรที่ได้ตกลงเข้าร่วมหรือได้รับการคัดเลือกพื้นที่ไว้แล้ว ดังนี้

(๑) การปรับระดับพื้นที่นา เป็นการปรับโครงสร้างพื้นที่นาใหม่ให้มีความสม่ำเสมอในแปลงเดียวกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร โดยการปรับคันนาเดิมออกเพื่อขยายกระหวานาให้กว้างขึ้นและเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ติดต่อกัน แล้วสร้างคันนาขึ้นมาใหม่ให้มีขนาดกว้างและสูงกว่าเดิม โดยให้มีขนาดฐานล่างกว้าง ๑.๕๐ เมตร หลังคันดินกว้าง ๑ เมตร และสูง ๗๐ เซนติเมตร วัตถุประสงค์เพื่อให้มีหลุมซึมสม่ำเสมอทั่วแปลง บนตัวคันนาสามารถปลูกพืชชนิดต่างๆ ได้ เช่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ และพืชผัก

(๒) การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ เป็นการปรับโครงสร้างพื้นที่นาโดยขุดคูน้ำที่บริเวณขอบแปลงเพื่อกักเก็บน้ำ โดยให้มีขนาดปากคูกว้าง ๒.๕๐ เมตร ก้นคูกว้าง ๑ เมตร และลึก ๒ เมตร มีลักษณะร่องน้ำเพื่อกักเก็บและระบายน้ำ ส่วนคันดินยังสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้

(๓) ทางลำเลียงในไร่นา ก่อสร้างเพื่อลำเลียงผลผลิตของเกษตรกรออกจากพื้นที่เพาะปลูก และมีการก่อสร้างท่อระบายน้ำลอดทางลำเลียงในไร่นา เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม กัดเซาะทางลำเลียงซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากการสร้างเส้นทางกีดขวางทางน้ำ หรือพื้นที่น้ำหลากมาจากที่อื่น

(๔) บ่อตกตะกอนดิน เพื่อดักตะกอนดินที่ไหลมากับน้ำ อีกทั้งยังช่วยเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้อีกทางหนึ่งด้วย ดำเนินการขุดแต่ละบ่อให้มีปริมาตร ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร

(๕) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อปรับปรุงบำรุงดินแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น การผลิตปุ๋ยหมัก พด. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์ เป็นต้น

๗.๕ หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ ร่วมบูรณาการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และแหล่งข้อมูลความรู้ช่วยในการจัดการพืชในนาข้าว และบูรณาการกิจกรรมต่างๆ เพื่อการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรผสมผสานเช่น สนับสนุนพันธุ์พืช พันธุ์ปลา

กรมพัฒนาที่ดิน - สนับสนุน ปุ๋ยหมัก พด. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์

หน่วยงานภาคีเครือข่าย

- สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนพืชที่ปลูกต่างๆในคันนา ได้แก่ มะพร้าว ส้มโอ มะม่วง
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุน ไก่ไข่ ไก่เนื้อ และแนวทางการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่
- สำนักงานประมงจังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนพันธุ์ปลาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด
- สำนักงานเกษตรอำเภอกันทรลักษ์ ส่งเสริมการป้องกันโรค การเฝ้าระวังโรคที่จะเกิดในนาข้าว และแปลงของเกษตรกรในพื้นที่ ฯลฯ

๗.๖ การติดตามผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการฯ โดยเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ รายงานผลและความก้าวหน้าการดำเนินงาน การบันทึกข้อมูลเกษตรกรในระบบตามแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลเกษตรกร Zoning ๐๑ และจัดทำรายงานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N) ภายใต้การบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ส่งให้กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำรายงานผลสำเร็จโครงการฯ

๗.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูล เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๓๕ ราย ดังนี้

- ๑) ข้อมูลสมบัติของดิน เก็บตัวอย่างดินในแปลงนาของเกษตรกรทุกราย รวมทั้งเกษตรกรต้นแบบก่อน และหลังเข้าร่วมโครงการ เพื่อนำไปวิเคราะห์สมบัติของดิน
- ๒) ข้อมูลการผลิตพืช สํารวจและเก็บข้อมูลการปลูกพืชของเกษตรกรรายแปลง รวมทั้งเกษตรกรต้นแบบ ก่อนเข้าร่วมโครงการ เช่น ชนิดพืชที่ปลูก การจัดการดิน และข้อมูลหลังเข้าร่วมโครงการ เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การจัดการดิน
- ๓) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เก็บข้อมูลด้านรายได้จากการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรทุกราย ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งเกษตรกรต้นแบบ

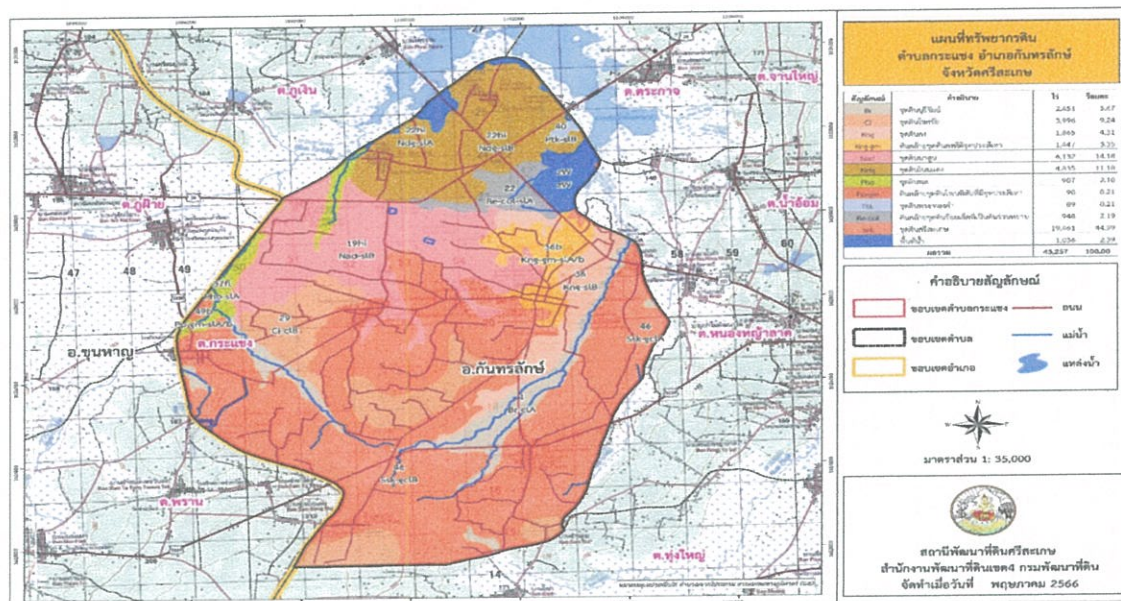
๘. ผลการวิเคราะห์/ผลการศึกษา

๘.๑ สภาพพื้นที่ดำเนินการ

๑) ที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ พื้นที่ดำเนินงาน โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (S๓ หรือ N) อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่บ้านจันรจ หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๓,๒๕๗ ไร่ สภาพทั่วไปค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนกรวดถึงดินร่วนเหนียวปนกรวด

๒) ทรัพยากรดินและข้อจำกัด ลักษณะทรัพยากรดิน ชุดดินที่พบมากที่สุดคือชุดดินศรีสะเกษ (Ssk) อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ ๔๖ มีเนื้อที่ ๑๙,๔๖๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙๙ ข้อจำกัดคือ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เนื้อดินปนกรวดทำให้ขัดขวางต่อการเจริญเติบโตของพืช และเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ หากฝนทิ้งช่วง รวมทั้งพื้นที่ที่มีความลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายได้ง่าย ดังแสดงข้อมูลในภาพที่ ๑

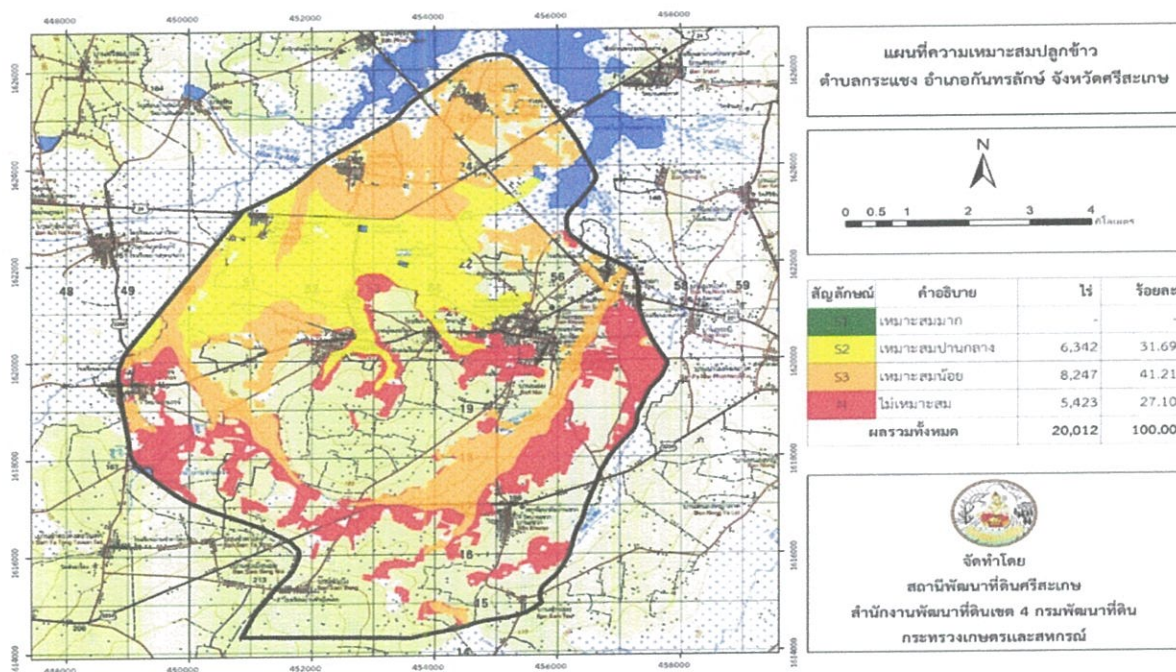
ภาพที่ ๑ แสดงแผนที่แสดงชุดดิน ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓) สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน

มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด ๒๐,๐๑๒ ไร่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวปานกลาง (S๒) จำนวน ๖,๓๔๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๙ พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวเหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๘,๒๔๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๒๑ และเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (N) จำนวน ๗,๐๖๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๘๕ ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ แสดงแผนที่แสดงพื้นที่ความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๘.๒ การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ดำเนินงานตามกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยน การผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ในพื้นที่บ้านจันทร์ หมู่ที่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๖๕๐ ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ๓๕ ราย ดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) เพื่อทำเกษตรผสมผสาน โดยการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยน กิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ได้แก่ ปุ๋ยหมัก พด. น้ำหมักชีวภาพ เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) และปุ๋ยโดโลไมท์ โดยมี ๒ กิจกรรม ได้แก่

๑) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ได้ดำเนินการปรับระดับพื้นที่นา จำนวน ๓๔,๒๒๗ ลูกบาศก์เมตร เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๕ ราย การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ โดยเน้นการปรับพื้นที่ในรูปแบบขุดคูน้ำ ยกร่อง จำนวน ๘,๖๕๒ ลูกบาศก์เมตร เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๑๑ ราย ก่อสร้างทางลำเลียงในไร่นา เป็นการ สร้างถนนเพื่อใช้ในลำเลียงผลผลิตของเกษตรกรออกจากพื้นที่เพาะปลูก จำนวน ๑,๐๗๔ ลูกบาศก์เมตร เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๑๐ ราย และการขุดบ่อดักตะกอนดิน ช่วยกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ จำนวน ๘ บ่อ เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๘ ราย

๒) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

ได้ดำเนินการสนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก พด. จำนวน ๓๐ ตัน เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๕ ราย สนับสนุนการผลิตน้ำหมักชีวภาพ จำนวน ๔,๐๐๐ ลิตร เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๕ ราย ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน (โปเทือง) จำนวน ๓ ตัน เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๕ ราย และส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์ จำนวน ๓๕ ตัน เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๕ ราย

๓) ข้อมูลสมบัติดิน เก็บตัวอย่างดินรายแปลงก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ของเกษตรกร ๓๕ ราย พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรทั้ง ๓๕ ราย มีการจัดการดินในพื้นที่ โดยการใส่ปุ๋ยคอก ใส่ปุ๋ยหมักชีวภาพในแปลงนา จำนวน ๒๐ ราย และไม่ได้มีการจัดการดิน จำนวน ๑๕ ราย เมื่อนำตัวอย่างดินมาวิเคราะห์ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง และธาตุอาหารหลักในดิน (N P K) และวิเคราะห์ค่าความเค็ม โดยใช้ชุดตรวจสอบภาคสนามก่อนการดำเนินงานโครงการ พบว่า เกษตรกรที่มีการจัดการดินในแปลงนาค่าระดับความเป็นกรดเป็นด่าง ของดินอยู่ในช่วง ๕.๐-๗.๐ ธาตุอาหารหลักในดิน (NPK) ส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางและระดับความเค็มของดิน ทั้งหมดอยู่ในระดับไม่เค็ม ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีการจัดการดินในแปลงนาจำนวน ๑๕ ราย พบว่า ค่าระดับความเป็นกรดเป็นด่าง ของดินอยู่ในช่วง ๔.๐-๔.๕ ธาตุอาหารหลักในดิน (N P K) อยู่ในระดับต่ำมาก และต่ำ ระดับความเค็มของดิน ทั้งหมดอยู่ในระดับไม่เค็ม หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรทั้ง ๓๕ ราย ได้จัดการดินในพื้นที่โดยการหว่านพืชปุ๋ยสด(โปเทือง) และใช้ปูนโดโลไมท์ ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ เมื่อนำตัวอย่างดินมาวิเคราะห์ความเค็ม ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง และธาตุอาหารในดิน โดยใช้ชุดตรวจสอบภาคสนาม พบว่า ระดับความเค็มของดิน ทั้งหมดอยู่ในระดับไม่เค็ม ระดับความเป็นกรดเป็นด่างของดิน จำนวน ๑๔ ตัวอย่าง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง อยู่ที่ระดับ ๕.๕-๖.๐ และจำนวน ๒๑ ตัวอย่าง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง อยู่ระดับ ๖.๕-๗.๐ ซึ่งจะเห็นว่าดินอยู่ในระดับเป็นกรดเล็กน้อยและเป็นกลางซึ่งจะเหมาะสมในการปลูกพืชต่างๆได้ ธาตุไนโตรเจน ส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๒๕ ราย รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑๔ ราย ธาตุฟอสฟอรัส ส่วนมากอยู่ระดับต่ำ จำนวน ๒๓ ราย รองลงมาอยู่ระดับปานกลาง จำนวน ๑๑ ราย และธาตุโพแทสเซียม พบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๒๓ ราย รองลงมาอยู่ระดับปานกลาง จำนวน ๑๐ ราย

ซึ่งจะสรุปได้ว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อตรวจวิเคราะห์ดินแล้วจะพบว่าธาตุอาหารหลัก (NPK) เข้าสู่ระดับปานกลาง ซึ่งมากขึ้นกว่าเดิมก่อนเข้าร่วมโครงการ แสดงว่า ธาตุอาหารที่เหมาะสมในการปลูกพืช มีระดับดีขึ้น รายละเอียดดังแสดงในตาราง

ตารางที่ ๑ กิจกรรมที่ดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

กิจกรรม	ปริมาณงาน	หน่วยนับ	เกษตรกร(ราย)
๑.จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ			
๑.๑ การปรับระดับพื้นที่นา	๓๔,๒๒๗	ลูกบาศก์เมตร	๓๕
๑.๒ การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ	๘,๖๕๒	ลูกบาศก์เมตร	๑๑
๑.๓ ทางลำเลียงในไร่นา	๑,๐๗๔	ลูกบาศก์เมตร	๑๐
๑.๔ บ่อดักตะกอนดิน ขนาด ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๘	บ่อ	๘
๒.สนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน			
๒.๑ สนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก พด.	๓๐	ตัน	๓๕
๒.๒ สนับสนุนการผลิตน้ำหมักชีวภาพ	๔,๐๐๐	ลิตร	๓๕
๒.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสด	๓	ตัน	๓๕
ปรับปรุงบำรุงดิน (ปอเทือง)			
๒.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดิน	๓๕	ตัน	๓๕
กรดด้วยปูนโดโลไมท์			

๔) ข้อมูลการผลิตพืช ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ของเกษตรกร ๓๕ ราย พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว จำนวน ๑๘ ราย หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยปลูกข้าวร่วมกับพืชอื่นๆผสมผสาน สำหรับรายที่มีการขุดบ่อดักตะกอนและปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ มีการเลี้ยงปลา ปลูกพืชอื่นๆ เพิ่มขึ้น อีกทั้งมีการดำเนินกิจกรรมด้านปศุสัตว์ ได้แก่การเลี้ยง ไก่ โค และกระบือ เนื่องจากมีน้ำใช้บริโภคเพียงพอ

๕) ข้อมูลรายได้ต่อปีจากการผลิตทางการเกษตร ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ของเกษตรกร ๓๕ ราย พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมทุกๆปี

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เกษตรกรมีรายได้อยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๓ รายได้อยู่ในช่วง ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๖ รายได้อยู่ในช่วง ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕ รายได้อยู่ในช่วง ๔๐,๐๐๑ - ๕๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๖ และรายได้เฉลี่ย อยู่ที่ ๓๒,๘๗๑ บาท

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เกษตรกรมีรายได้อยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕ รายได้อยู่ในช่วง ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๘ รายได้อยู่ในช่วง ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๖ รายได้อยู่ในช่วง ๔๐,๐๐๑ - ๕๕,๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๐ และรายได้เฉลี่ย อยู่ที่ ๓๕,๓๗๔ บาท

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ เกษตรกร มีรายได้อยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๑ รายได้อยู่ในช่วง ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๑ รายได้อยู่ในช่วง ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕ รายได้อยู่ในช่วง ๔๐,๐๐๑ - ๖๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และรายได้เฉลี่ย อยู่ที่ ๔๑,๔๒๘ บาท

๘.๓ ความสำเร็จของแปลงเกษตรกรต้นแบบ โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จากการดำเนินงานโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (N) ภายใต้การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก Zoning by Agri-Map ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ได้คัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ๑ ราย เพื่อศึกษาความสำเร็จภายหลังเข้าร่วมโครงการ ในด้านสภาพพื้นที่ กิจกรรมที่ดำเนินการปรับเปลี่ยน และรายได้ที่เกิดขึ้น

๑) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรต้นแบบ

เกษตรกรต้นแบบโครงการฯ คือ นายโกวิท จันทะมัน อยู่ในพื้นที่บ้านจันรรัจ หมู่ ๙ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ สถานภาพสมรส อายุ ๔๐ ปี การศึกษาจบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) อาชีพผู้ใหญ่บ้าน และเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

๒) สภาพพื้นที่เกษตรกรต้นแบบ

พิกัดแปลง WGS ๘๔ Zone ๔๘ ๔๔๙๖๐๙ E ๑๖๑๘๗๔๕ N พื้นที่การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการฯ ๒๐ ไร่ อยู่ในพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว (N) สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน ๑-๕ % ลักษณะของดิน ชุดดินศรีสะเกษ (Ssk) จัดอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ ๔๖ เป็นดินลิกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนกรวดถึงดินร่วนเหนียวปนกรวด สีนํ้าตาลเข้ม หรือ สีนํ้าตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) ดินล่าง เป็นดินร่วนเหนียวปนกรวดถึงดินเหนียวปนกรวด สีแดง สีแดงปนํ้าตาล อาจพบเศษหินผุปะปนในเนื้อดินภายในความลึก ๑๕๐ ซม. ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) เมื่อเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์หาธาตุอาหารดิน พบว่า มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และเนื้อดินปนกรวดทำให้ขัดขวางต่อการเจริญเติบโตของพืช และเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ หากฝนทิ้งช่วง รวมทั้งพื้นที่มีความลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายได้ง่าย และมีการปลูกพืช คือ การปลูกข้าว มันสำปะหลัง โดยมีการจัดการดินคือ ใส่ปุ๋ยคอก และนํ้าหมักชีวภาพ ตามที่มีปัจจัยการเกษตร ได้ผลผลิตผลิตข้าวประมาณ ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ รายได้เฉลี่ยจากการทำการเกษตร ๔๕,๐๐๐ บาท/ปี

๓) การดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรต้นแบบ

กิจกรรมที่ดำเนินการปรับเปลี่ยน คือ การปรับโครงสร้างพื้นที่โดยการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การปรับระดับพื้นที่นา การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ และบ่อดักตะกอนดิน และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การผลิตปุ๋ยหมัก พด. การผลิตนํ้าหมักชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์

ตารางที่ ๒ แสดงกิจกรรมที่ดำเนินการของเกษตรกรต้นแบบ

กิจกรรม	ปริมาณงาน	หน่วยนับ	หมายเหตุ
๑.จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ			
การปรับระดับพื้นที่นา	๒,๐๐๐	ลูกบาศก์เมตร	
การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ	๑๐๐	ลูกบาศก์เมตร	
บ่อดักตะกอนดิน ขนาด ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๑	บ่อ	
๒.สนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน			
สนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก พด.	๒	ตัน	
สนับสนุนการผลิตน้ำหมักชีวภาพ	๒๐๐	ลิตร	
ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน (ปอเทือง)	๕๐	กิโลกรัม	
ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน (ถั่วพราง)	๑๐๐	กิโลกรัม	
ส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์	๒	ตัน	

๔) รายได้ที่เกิดขึ้นหลังเข้าร่วมโครงการ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ (ปีที่ ๑) นายโกวิท จันทะมัน เกิดแนวคิดใหม่ และได้มีการดำเนินกิจกรรมงานจัดระบบของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้มีการปรับระดับพื้นที่นา และปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ คือจะเน้นให้มีการปลูกข้าวร่วมกับไม้ผลชนิดอื่น ๆ จึงทำการปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีคูน้ำ/ร่องน้ำ และการขุดบ่อดักตะกอน ขนาด ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร สามารถท่อน้ำเข้าแปลงนาและเลี้ยงปลาเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และขอรับการสนับสนุนขุดสระน้ำประจำไร่นานอกเขตชลประทานเพิ่มเติม ได้มีน้ำใช้ในแปลงสวนเกษตรผสมผสาน เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในตอนที่มีการประชุมเพื่อออกแบบกิจกรรมการปรับเปลี่ยนได้มองรูปแบบกิจกรรมและได้วาดแบบแปลนในการทำสวนไว้ และเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ และการขุดบ่อดักตะกอน นั้นมีประโยชน์มากมาย ซึ่งได้ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ในการออกแบบผังแปลง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้ตัดสินใจลงทุนปรับเปลี่ยนพื้นที่แปลงนาอีกครั้ง โดยแบ่งเป็น พื้นที่ปลูกข้าว ๑๕ ไร่ ปลูกมันสำปะหลัง ๕ ไร่ ขุดคูน้ำ/ยกร่อง ขุดบ่อดักตะกอน และแบ่งส่วนที่เหลือทำเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ (โค , ไก่) และในร่องน้ำและในบ่อดักตะกอนดินมีการเลี้ยงปลากินพืช (ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาหมอ) บนขอบร่องน้ำปลูกหญ้าแฝก ป้องกันดินเกิดการชะล้างพังทลาย และมีการปลูกกล้วย อ้อย มะม่วง ละครุด พุทรา ขนุน ส้มโอ และปลูกไผ่ เพื่อบริโภคและจำหน่าย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นเงินประมาณ ๔๕,๐๐๐ บาทต่อปี

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ (ปีที่ ๒) นายโกวิท จันทะมัน มีการใช้ประโยชน์ในการท่อน้ำจากคูน้ำ ร่องน้ำ บ่อดักตะกอนและสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เข้าแปลงนาและเลี้ยงปลาเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ได้มีน้ำใช้ในแปลงสวนเกษตรผสมผสาน ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง มะม่วง มะนาว กล้วย อ้อย ละครุด พุทรา ขนุน ส้มโอ ไผ่ และเลี้ยงสัตว์ เพื่อจำหน่าย โค มูลโค ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เพิ่มมากขึ้น ได้ปลูกพืชต่างๆตามที่ได้ออกแบบกิจกรรมและได้วาดแบบแปลนในการทำสวนไว้ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นเงินประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาทต่อปี

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ (ปีที่ ๓) มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตที่มีในสวนเกษตรผสมผสาน เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นเงินประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการ ๓ ปี พบว่าเกษตรกรต้นแบบมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการปรับเปลี่ยนในทุกๆปี ดังข้อมูลที่แสดงในตาราง

ตารางที่ ๓ แสดงกิจกรรมเกษตรผสมผสานของเกษตรกรต้นแบบ

ปี พ.ศ.	กิจกรรมเกษตรผสมผสาน	รายได้ (บาท/ปี)
๒๕๖๕	ข้าว ,มันสำปะหลัง,มะม่วง,มะนาว ,กล้วย,อ้อย ,หน่อไม้ ,ปลา,โค	๔๕,๐๐๐
๒๕๖๖	ข้าว,มันสำปะหลัง,พืชผักสวนครัว,มะม่วง,มะนาว,ละมุด,กล้วย,อ้อย,พุทรา ,ขนุน, ส้มโอ,หน่อไม้,ปลา,โค,เลี้ยงปลา,ไก่เนื้อและไก่ไข่	๖๐,๐๐๐
๒๕๖๗	ข้าว,มันสำปะหลัง,พืชผักสวนครัว,มะม่วง,มะนาว,ละมุด,กล้วย,อ้อย,พุทรา , ขนุน, ส้มโอ,หน่อไม้,ปลา,โค,เลี้ยงปลา ,เลี้ยงจิ้งหรีด , ไก่เนื้อและไก่ไข่	๑๒๐,๐๐๐

ภาพที่ ๓ ภาพประกอบกิจกรรมหลังเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรต้นแบบ

๙. สรุปและข้อเสนอแนะ

๙.๑ สรุป

๑) สภาพพื้นที่ดำเนินงานโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ สภาพพื้นที่โครงการ พื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๓,๒๕๗ ไร่ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นดินลิกมาก ดินบนเป็นร่วนปนกรวดถึงดินร่วนเหนียวปนกรวด สีนํ้าตาลเข้ม หรือ สีนํ้าตาลปนแดงเข้ม ปฏิภานดินเป็นกรดปานกลางถึงดินเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนกรวดถึงดินเหนียวปนกรวด สีแดง สีแดงปนน้ำตาล อาจพบเศษหินผุ ปะปนในเนื้อดินภายในความลึก ๑๕๐ ซม. ปฏิภานดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH ๖.๐-๗.๐) ข้อจำกัด เนื้อดินปนกรวดทำให้ขัดขวางต่อการเจริญเติบโตของพืช และเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ รวมทั้งพื้นที่ที่มีความลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายได้ง่าย เมื่อพิจารณาจากแผนที่ชุดดิน พบว่า ชุดดินที่พบมากที่สุดคือ ชุดดินศรีสะเกษ (Ssk) อยู่ในกลุ่มชุดดินที่ ๔๖ มีเนื้อที่ ๑๙,๔๖๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙๙

๒) การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน ๓๕ ราย ดำเนินกิจกรรมจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปรับพื้นที่นา การปรับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ ทางลำเลียงในไร่นา และบ่อดักตะกอนดิน บางรายปรับเปลี่ยนหลายรูปแบบในพื้นที่ของตน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ได้แก่ การผลิตปุ๋ยหมัก พด. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์

๓) ข้อมูลคุณสมบัติดิน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้ง ๓๕ ราย หลังจากได้รับคำแนะนำการจัดการดินหลังการปรับเปลี่ยนจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ เห็นได้ว่าเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง จึงส่งผลให้ค่าวิเคราะห์ดิน เช่น ค่าความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณธาตุอาหารในดิน อยู่ในระดับดีขึ้นจากเดิม

๔) ข้อมูลการผลิตพืช ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยทั้งหมดยังคงปลูกข้าวเช่นเดิม แต่มีเกษตรกรบางส่วนได้ทำการประมง และเกษตรผสมผสานร่วมด้วย เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นที่ต้องการและเพียงพอต่อการจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

๕) ข้อมูลรายได้ต่อปีจากการผลิตทางการเกษตร ปี ๒๕๖๕ มีรายได้เฉลี่ย ๓๒,๘๗๑ บาท ปี ๒๕๖๖ มีรายได้เฉลี่ย ๓๕,๓๗๔ บาท และปี ๒๕๖๗ มีรายได้เฉลี่ย ๔๑,๔๒๘ บาท เมื่อเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ เห็นได้ว่าเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการมีรายได้หลักจากการจำหน่ายข้าวเพียงอย่างเดียว หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากการทำการประมง ปศุสัตว์ การทำการเกษตรผสมผสาน และการปลูกพืชบนคันนา

๖) ความสำเร็จของแปลงเกษตรกรต้นแบบ โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ความสำเร็จของแปลงเกษตรกรต้นแบบ นายโกวิท จันทะมัน เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว เป็นชุดดินศรีสะเกษ (Ssk) ได้ดำเนินการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในรูปแบบ การปรับระดับพื้นที่นา การปรับระดับพื้นที่นาแบบมีคูน้ำ และบ่อดักตะกอนดิน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ

ในปีพ.ศ. ๒๕๖๕ (ปีที่ ๑) มีรายได้ ๔๕,๐๐๐ บาทต่อปี ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๖๖ (ปีที่ ๒) มีรายได้ ๖๐,๐๐๐ บาท/ปี และปี พ.ศ. ๒๕๖๗ (ปีที่ ๓) มีรายได้ ๑๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี พบว่า เกษตรกรต้นแบบมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปรับเปลี่ยนในทุกๆปี และเกษตรกรรายนี้ยังเป็นผู้นำกลุ่ม ได้มีการรวมกันผลิตพืชด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยตั้งแต่กระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยว การบริโภค และการจำหน่าย เข้าร่วมกิจกรรมกับสถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ กิจกรรมระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ที่สมาชิกมีการรับรองเกษตรอินทรีย์แปลงเพื่อนด้วยกันแบบเป็นคณะกรรมการร่วมในการตรวจแปลงของกันและกัน ได้เริ่มเข้าร่วมโครงการกับกรมพัฒนาที่ดินตั้งแต่ปี ๒๕๖๔ และปัจจุบันผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แปลงข้าวอินทรีย์ ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย สร้างความภาคภูมิใจและสามารถนำผลผลิตอินทรีย์แก่กลุ่มผู้บริโภค และจำหน่ายสู่ชุมชนในท้องถิ่นได้

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๑) ควรมีการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (Sn,N) ในรูปแบบการรวมกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด เป็นการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และเกิดแรงจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นๆเห็นถึงความสำเร็จ

๒) ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนางานต่อไป

๓) ควรมีเผยแพร่ความสำเร็จและประชาสัมพันธ์แปลงเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้มีการศึกษาดูงานทั้งรูปแบบการดำเนินงานโครงการฯและแนวความคิดในการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ

๑๐. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑๐.๑ พื้นที่การเกษตรได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

๑๐.๒ เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีรายได้ และคุณภาพชีวิตดีขึ้น

๑๐.๓ เป็นต้นแบบของความสำเร็จจากการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม ให้กับพื้นที่อื่นๆ ได้นำไปศึกษาและขยายผลต่อไป

๑๐.๔ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางวรดา สติมัน)

ผู้เสนอผลงาน

วันที่ ๓/มีนาคม/๒๕๖๘

ขอรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นถูกต้องตรงกับความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางสาวจันทร์เพ็ญ เขตสกุล)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่ ๓/มีนาคม/๒๕๖๘

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นายสาคร เหมือนตา)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ

วันที่ ๔ / มีนาคม / ๒๕๖๘

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

ลงชื่อ.....

(นายยุทธสงค์ นามสาย)

ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน

รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔

วันที่ ๔ / มีนาคม / ๒๕๖๘

ข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน

ของ นางวรดา สติมัน

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ ๗๐๒
สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔

๑. เรื่อง การขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)

๒. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการทำเกษตรกรรมของประเทศไทย เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการพึ่งพาสารเคมีอยู่ค่อนข้างมาก การใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงและสารเคมีทางการเกษตรเป็นต้นทุนหลักของเกษตรกรไทย เนื่องจากความต้องการของตลาดและผู้บริโภค เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูง การใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นระยะเวลายาวนาน ย่อมส่งผลเสียโดยเฉพาะหากเป็นการนำไปใช้ที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้เป็นอันตรายทั้งต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งการใช้สารเคมีทางการเกษตร ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงอีกด้วย แนวทางการแก้ปัญหาหนึ่งก็คือ การนำระบบเกษตรอินทรีย์เข้ามา เป็นการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติบนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้าง และหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนของสารเคมี ทางดิน น้ำ และอากาศ เพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติ ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง มีคุณค่าทางอาหารและปลอดภัย คือระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) เป็นการรับรองสินค้าเกษตรที่เกษตรกรเอง เป็นผู้ตรวจแปลงซึ่งกันและกัน ทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการและตัดสินใจในการรับรอง ว่าผ่านมาตรฐานแก่เพื่อนๆสมาชิกในกลุ่มได้ เมื่อดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วสามารถยื่นขอรับรองมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค สนับสนุนการตลาดของเกษตรกร และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติแบบดั้งเดิมมากที่สุด

กรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตด้วยระบบเกษตรอินทรีย์มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษ มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ๑๕๗ กลุ่ม เกษตรกร ๑,๕๗๐ ราย และผ่านการรับรองมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์เพียง ๒๐ ราย ยังคงเป็นจำนวนที่น้อยอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS ทั้ง บุคคลต่างๆที่ทำเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบการยื่นขอรับรองมาตรฐานที่เพียงพอ มีสเตอร์เกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานมีเพียงไม่กี่รายและขาดการพัฒนาความรู้ที่ต่อเนื่อง และยังมีความรู้ที่ยังไม่ถ่องแท้เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล การติดต่อประสานงานในการเก็บข้อมูลยังมีไม่หลากหลายช่องทาง และผู้ที่ดำเนินการยื่นขอรับรองมาตรฐานยังเห็นว่าเป็นการดำเนินงานในระบบที่ยุ่งยากซับซ้อน การบันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์มต่างๆของระบบมีมากมายหลายแบบฟอร์มและต้องใช้ความชำนาญและคล่องตัวในการติดต่อประสานงานข้อมูลกับสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลสมาชิกแต่ละราย บันทึกข้อมูลที่เป็นระบบออนไลน์ ทำให้ยังมีเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานที่น้อยอยู่ ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถพัฒนาต่อยอดกระบวนการผลิตทางการเกษตรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์และผ่านการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS)

สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ ได้ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ ระบบการบันทึกข้อมูล ให้กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่ผลิตด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ ให้มีความพร้อมพัฒนาต่อยอดกระบวนการผลิตทางการเกษตรเพื่อเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น

๓.บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

บทวิเคราะห์

จังหวัดศรีสะเกษ มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ปัจจุบันจำนวนทั้งสิ้น ๑๕๗ กลุ่ม เกษตรกรจำนวน ๑,๕๗๐ ราย และมีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าถึงเกษตรอินทรีย์ ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) เพียง ๒ กลุ่ม และเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย เท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ ความมั่นใจ ข้อมูลวิชาการพื้นฐานและองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่จะนำไปปฏิบัติใช้อย่างถูกต้อง โดยมองว่าเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก การเก็บข้อมูลบันทึกข้อมูลหลายขั้นตอน เอกสารมีมากเกินไป และไม่มีผู้ประสานงานในระดับหน่วยงานที่เป็นพี่เลี้ยงในระดับพื้นที่แนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการบันทึกข้อมูล รวมถึงราคาการจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ ไม่แตกต่างจากผลผลิตที่ใช้สารเคมี ดังนั้นหากมีการเสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆของระบบเกษตรอินทรีย์ได้ จะทำให้มีเกษตรกรเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม(PGS)เพื่อได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรที่ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี เป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าทุกขั้นตอนการผลิต การแปรรูป และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติแบบดั้งเดิมมากที่สุด

แนวความคิด

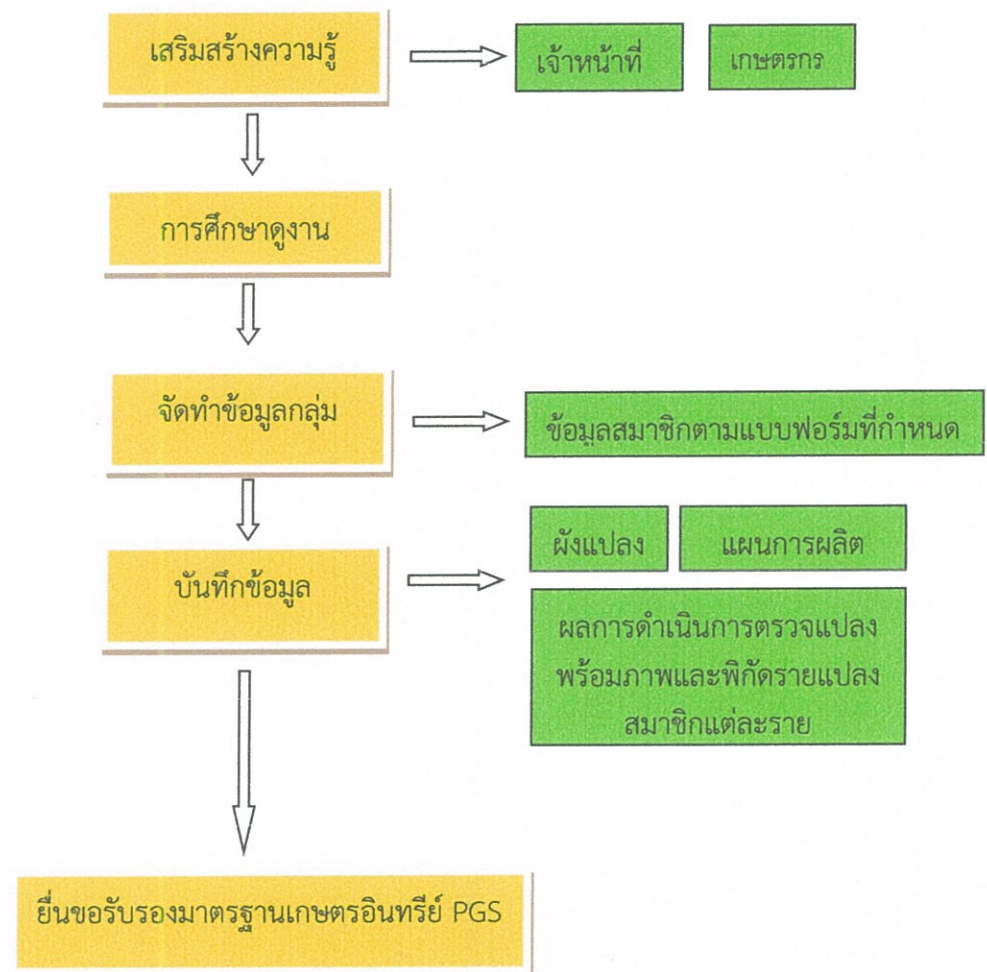
การขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนาเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม(PGS) สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อให้ได้การรับรอง วิธีการที่ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

๑. ควรมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้มีความสามารถในการจุดประเด็นความคิดให้เกษตรกรเห็นถึงข้อดี และประโยชน์ของการพัฒนาเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และรู้ถึงขั้นตอนการบันทึกข้อมูลในระบบเกษตรอินทรีย์

๒. มีการศึกษาดูงานแปลงต้นแบบเกษตรอินทรีย์ที่ประสบผลสำเร็จเพื่อทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำเกษตรอินทรีย์

๓. การสร้างฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรรายแปลง และมีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย เช่น กลุ่ม Line สร้าง page ของชุมชน กลุ่มเกษตรกร และคัดเลือกตัวแทนที่มีความชำนาญ ในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อติดต่อประสานงานกับสมาชิกกลุ่มและเก็บข้อมูลรายแปลง การปลูกพืชต่างๆ พร้อมทั้งสามารถถ่ายภาพ แจ้งพิกัดของสมาชิกรายแปลง และบันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์มของระบบเกษตรอินทรีย์ ติดต่อประสานงานผู้ดูแลระบบเกษตรอินทรีย์ในการนำเอกสารข้อมูลต่างๆของสมาชิกแต่ละรายนำเข้าสู่ระบบ ขอรับรองมาตรฐาน
ดังแผนผังขั้นตอนการดำเนินงาน

แผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินงาน

ข้อเสนอ

๑. บุคลากรของกรมพัฒนาที่ดินในระดับพื้นที่ ควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างถ่องแท้ เช่น การศึกษาระเบียบ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจากคู่มือการปฏิบัติงานด้าน PGS การอบรมให้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์จากผู้เชี่ยวชาญของกรมพัฒนาที่ดิน

๒. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ควรมีข้อมูลเกษตรกรหลากหลายช่องทางการติดต่อประสานงาน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งเบอร์ติดต่อ line กลุ่มต่างๆ ของชุมชน เพื่อความรวดเร็วและได้ข้อมูลที่ต่อเนื่องครบถ้วนทั้งเอกสารและรูปภาพประกอบ นำมาใช้เป็นข้อมูลกลุ่มผู้ผลิตด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดศรีสะเกษ และเจ้าหน้าที่สามารถบันทึกข้อมูลและถ่ายทอดการดำเนินงานทุกๆ ขั้นตอนนี้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ผ่านช่องทางต่างๆนี้ เพื่อยื่นรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามรูปแบบและแบบฟอร์มที่ระบบฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์กำหนดไว้ได้

๓. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรให้ครอบคลุม มีการนัดประชุม ชี้แจงหลักเกณฑ์การเข้าร่วมกลุ่มเกษตรอินทรีย์และมีการประชุมตรวจติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานภาคี เช่น ความรู้ทางวิชาการ ปัจจัยการผลิต การตลาด เป็นต้น

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๔.๑ เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และเล็งเห็นความสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์และมีสินค้าเกษตร ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) เพิ่มมากขึ้น

๔.๒ มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยต่อเกษตรกร และอาหารต่อผู้บริโภค

๔.๓ ลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรเนื่องจากไม่ใช้สารเคมี

๔.๔ เพิ่มมูลค่าผลผลิต มีมาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและเป็นที่ยอมรับของตลาด

๔.๕ การทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมี

ความเข้มแข็ง

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๕.๑ จำนวนกลุ่มและจำนวนเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดศรีสะเกษเพิ่มมากขึ้น

๕.๒ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์หลากหลายขึ้น

๕.๓ พื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดศรีสะเกษมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

ลงชื่อ.....

(นางวรดา สติมัน)

ผู้ขอประเมิน

วันที่ ๓ / มีนาคม / ๒๕๖๘